

פ' יתרו

ספר שמות פרק יח

(יא) עַתָּה יִדְעֵתִי כִּי גָדוֹל יְדוֹד מְכַל הָאֱלֹהִים כִּי בְדָבָר אֲשֶׁר זָדוּ עָלֵיהֶם:

תרגום שם

כען ידענא ארי רב יי ולית אלה בר מניה ארי בפתגמא דחשיבו מצראי למדן ית י ראל ביה דננון:

מדרש תנחומא יתרו פרק ז

אילו אמרן אדם אחר היו שוחקין עליו לומר זה מנין הוא יודע דרכיו של הקב"ה ואלו הן משה ונבוכדנצר ויתרו ושלמה ... ויתרו אמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים...

הכתב והקבלה שם

(יא) כי גדול ה'. א"ת רב ה' ולית אלה בר מניה; ואין זה לפי המלות, ובתנחומא אלו אדם אחר אמרו היו שוחקין עליו מי הודיעו זה וכו', אלא לפי שלא הניח ע"א שלא עבדה לכן אמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל אלהים (עי' ילקוט), כוונתם שלא נפרוש חלילה שהאחרים המה ג"כ אלהים רק שהש"י גדול מהם, אבל המכוון במאמר זה הוא, הגעתי להשגת גדלות ה' מסבת כל אלהי האחרים, כי השכלתי ובחנתי ללכת אחרי עבודתם ובאתי לידי ההכרה האמתית כי אין בהם תועלת מאומה ורק לה' לבדו הגדולה האמתית, ומ"מ מכל איננו מ"ם היתרון רק מ"ם המן והסבה; ועדיין יקשה מאמר המשורר (תהלים קל"ה) אני ידעתי כי גדול ה"א מכל אלהים; ואפשר לפרש מלת מכל מלשון כליון והשחתה (כמ"ש בבראשית בהיא היתה אם כל חי, ובנח במיד כל חי), וטעמו כאן ממה שעשה ה' שפטים באלהי מצרים כי כולם כלו ונאבדו מזה נודעתי כי גדול ה'.

פ' משפטים

ספר שמות פרק כב

(א) אם במחלת ימצא הגנב והכה ומת אין לו דמים: (ב) אם זרחה השמש עליו דמים לו שלם ישלם אם אין לו ונמכר בגנותו:

מכילתא פרשת משפטים מסכת נזיקין פרשה יג

אם זרחה השמש עליו. וכי השמש עליו בלבד זרחה והלא על כל העולם כלו זרחה אלא מה שמש שלום בעולם אף זה אם ידוע הוא שבשלום עמו והרגו והרי זה חייב. כיוצא בו (דברים כ"ב) ופרשו השמלה וגו' מחזורין הדברים כשמלה. כיוצא בו (שמות כ"א) על משענתו על בריו. ואף כאן אתה אומר כן אם זרחה השמש. רבי ישמעאל אומר אתה אומר לכך בא לחלק בין יום ללילה לומר אם הרגו ביום חייב ובלילה יהא פטור תלמוד לומר (דברים כ"ב) ולנערה לא תעשה דבר. וכי מה למדנו לרוצח מעתה אלא הרי זה בא ללמד ונמצא למד מה להלן לא חלק בין יום ללילה אף כאן לא תחלוק בין יום ללילה.

רמב"ם יד החזקה - הלכות גניבה פרק ט:ח

(ח) ואחד הבא במחלת או גנב שנמצא בתוך גגו של אדם או בתוך חצרו או בתוך קרפיו בין ביום בין בלילה ולמה נאמר במחלת לפי שדרך רוב הגנבים לבוא במחלת בלילה.

מלבי"ם שם

ק"ב (א) אם במחלת ימצא הגנב. כבר פי' חו"ל בסנהדרין (דף עח) משום שירעין שמחשבת הגנב שאם יעמוד בעה"ב כנגדו יהרגו, ולכן הותר להרגו כדין רודף אף שהיא לא בא רק לגניב וחשב שלא ימצאנו, כיון שעל הצד והספק שירגיש בעה"ב ויעמוד נגדו הוא מוכן להרגו, הותר להציל נפשו בדמי של זה, ומה למד ר' ישמעאל ביימא (דף פה) שספק פקוח נפש דוחה שבת שקיל משפיכות דמים, ומ"ש אם זרחה השמש עליו דעת הראב"ד (בפי"ט מה' גנבה ה"ח) שאיני יוצא מפשיטי שביום

הנזק והפסד - מלבי"ם - עמוד 371 א' ובראשית, שבות, ויקרא א' מלבי"ם, סו"ד ל"ב ב' יחיאל מיכל חודקס ע"י תמנת אונר החכמה

אסור להרגו וכ"כ הכ"מ בשם ר"ח וכ"כ הרמב"ן, כפי דרך המשפט שאם זרחה השמש על הגנב, אדם רואה ומכירו לא יהרג כי זה לא יהרוג את הבעה"ב רק יברח ממנו. וכ"כ הרשב"ם והראב"ע, ואין זה סותר לדברי המכלתא, שפי' שמי' זרחה השמש הוא דוגמא, שאם זרחה השמש על הגנב שכולם יראו אותו לא יערכ לבו להרוג ולא בא רק לגנוב וכשיראו שגנב ישליך הגנבה מידו, ובענין זה ת"א אם עינא דסהדיא נפלת עלוהי, ר"ל אם הוא באופן שרואים אותו שאז ברור שלא בא על רציחה, וזה דומה עם מ"ש שאם הי"ל מושיעין הימנו והרגו חייב וכמ"ש ברמב"ם (שם הי"א), ועי"א אם זרחה השמש עליו, שזריחת השמש על כל העולם אין מועיל אם הוא במקום שאין רואים אותו בין בלילה בין ביום, וי"ל בחר טעמא אחר שהיתר הריגתו הוא מפני שהוא רודף אי"כ אמדינן אם הוא רודף אם לאו, ולכן הוכמל זה בנערה המאורסה ללמוד מאי לחברו, וכן במ"ש ופרשו השמלה הוא דוגמא שה"ה בירור אחר הדומה כשרישת השמלה, ולפי"ן מ"ש הרמב"ם שאין חלוק בין יום ללילה, ר"ל אם הוא במקום סתר ובמקום שאין אנשים כי לרוב אין אנשים בלילה, ודבר לפי הרגיל והעקר שאוליגן אחר האומדנא אם בא על עסקי נפשות או לא ואין הברל ביניהם לדינא :

הנזק והפסד - מלבי"ם - עמוד 371 א' ובראשית, שבות, ויקרא א' מלבי"ם, סו"ד ל"ב ב' יחיאל מיכל חודקס ע"י תמנת אונר החכמה